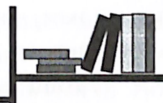

Вітаємо ювіляра

Людина високого професіоналізму і шляхетної душі

Висвітлюється життєвий і творчий шлях відомого українського бібліотекознавця Віктора Васильовича Сєдих із нагоди 60-річчя від дня народження.

5 листопада 2011 року виповнюється 60 років від дня народження Віктора Васильовича Сєдих – яскравого представника харківської наукової школи бібліотекознавства, талановитого дослідника, блискучого викладача, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри документознавства та книгознавства Харківської державної академії культури (ХДАК).

Віктор Васильович – харків'янин, народився в одному з найстаріших і найкрасивіших районів нашого міста – Червонозаводському, в сім'ї робітників. Його батько – Василь Матвійович, слюсар-електрик, унікальна, творча особистість, про таких в Україні говорять «майстер на всі руки». Мати – Діна Миколаївна, технік за професією, інтелігентна, освічена, мудра людина, родовід якої бере свій початок зі славетного українського роду Попсуйшаків.

Працелюбні й високопорядні батьки виховали в сина повагу до людей, любов до знань, книги й навчання, що

стало вагомим предтечею його вступу на бібліотечний факультет Харківського державного інституту культури (нині – факультет бібліотекознавства та інформатики ХДАК), на якому він навчався з 1968 до 1972 року, здобувши диплом із відзнакою і одержавши вищу кваліфікацію бібліотекаря-бібліографа.

Попри можливість залишитися в інституті та присвятити себе викладацькій діяльності, В. В. Сєдих приймає власне рішення – їде працювати за розподілом в Одеську обласну наукову бібліотеку, де з липня 1972 до лютого 1973 року обіймає посаду головного бібліотекаря з координації.

Сумлінно й творчо виконуючи свої посадові обов'язки, Віктор Васильович набуває досвіду професійного спілкування, поглиблює свої знання щодо основних напрямів діяльності як обласної, так і міських, районних публічних бібліотек м. Одеси й Одеської області. Саме тут уперше виявився його талант до викладацької та науково-методичної діяльності.

Наталія Кушнарєнко,

доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри документознавства та книгознавства Харківської державної академії культури, заслужений працівник культури України, дійсний член Міжнародної академії інформатизації при ООН

Алла Соляник,

доктор педагогічних наук, професор, декан факультету бібліотекознавства та інформатики Харківської державної академії культури

Невдовзі, за сімейними обставинами, молодий фахівець повертається до Харкова, працює старшим бібліографом у Книжковій палаті УРСР аж до призову на строкову військову службу в лавах Збройних Сил СРСР, яку він проходив у Приморському краї. За свідченням військового керівництва, Віктор Васильович під час проходження служби виявив себе як інтелігентна, освічена людина, яка користувалася високим авторитетом як серед керівного складу, так і серед солдатського загалу армійського угруповання. Повернувшись до Харкова єфрейтором, Віктор Васильович попрямував до Книжкової палати, де пропрацював усього місяць. Викладацька доля, якою він знехтував на початку своєї професійної кар'єри, знову нагадала про себе. Цьому сприяли об'єктивні та суб'єктивні чинники.

Серед об'єктивних чинників слід назвати трансформаційні зміни у вітчизняній бібліотечній науці, освіті, практиці та управлінні, що відбувалися в середині 1970-х – на початку 1980-х років. Відкритий до інновацій, тодішній завідувач кафедри бібліотечних фондів та каталогів ХДІК, який очолював її з невеликими перервами з 1967 до 1994 року, Євген Петрович Тамм – авторитетний учений, талановитий керівник і педагог, прагне оновлення кадрового складу кафедри, припливу молодих, креативно налаштованих викладачів-одномудців. Далекоглядний і стратегічно мислячий організатор вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Україні Є. П. Тамм мав дійсно божий дар, щоб розглядати та залучити до викладацької діяльності кращих випускників бібліотечного факультету. На той час на кафедрі працювали такі маститі фондоз-

навці і каталогознавці, як Л. І. Котенко, Д. А. Кумок, Т. Ф. Марченко, Е. Т. Карачинська, В. А. Мільман та ін. Під керівництвом Євгена Петровича склад кафедри поступово поповнювався молодими викладачами-науковцями, серед яких були: М. П. Васильченко, В. К. Удалова, Н. М. Кушнарєнко, В. В. Сєдих, Д. А. Балан, В. О. Погорєлова, А. А. Соляник та ін. Порядний, працьовитий і вимогливий, Євген Петрович понад усе прагнув зберегти і примножити успіхи кафедри, якій він віддав усе своє життя. Він по-батьківськи опікувався своєю молодіжною командою, її сьогоднішнім і перспективами. Тому не випадково, що, вгледівши у Віктора Васильовича хист до наукової й викладацької діяльності, Є. П. Тамм постійно відслідковував життєво-просторові пересування свого підопічного. Урешті-решт він настояв на своєму, і В. В. Сєдих таки став викладачем кафедри бібліотечних фондів і каталогів ХДІК, де пропрацював два роки (з липня 1974 до серпня 1976 року).

Однак характер невгамовного «бібліотечного романтика» знов покликав його на практичну бібліотечну ниву: Віктор Васильович від'їздить до Молдови, де рік працює завідувачем організаційно-методичного відділу Слободзейської ЦБС. Любов до професії, глибокі знання, сумлінне ставлення до виконання своїх посадових обов'язків, особистісні позитивні якості, такі як інтелігентність, толерантність, виваженість у прийнятті важливих рішень, чуйність до людей забезпечили йому повагу колективу бібліотеки.

І все ж таки любов до Харкова, історію якого він знав досконало, чимне ставлення до своїх батьків, у яких він був

єдиною дитиною, та інші важливі обставини змусили В. В. Сєдих назавжди повернутися до рідного міста.

Після переїзду у 1977 році до Харкова професійна доля Віктора Васильовича повністю пов'язана з кафедрою бібліотечних фондів і каталогів ХДІК, яка через численні реорганізації декілька разів змінювала свою назву: документознавства; книгознавства та фондознавства; документознавства та книгознавства. Саме тут він успішно подолав усі шаблї кар'єрного зростання: викладач кафедри бібліотечних фондів і каталогів ХДІК (з 09.1977 до 12.1982 року), аспірант Московського державного інституту культури (з 12.1979 до 12.1982 року), старший викладач кафедри бібліотечних фондів і каталогів ХДІК (з 01.1983 до 25.03.1991 року), доцент кафедри (з 25.03.1991 до цього часу). Із серпня 1989 до квітня 1993 року він очолював кафедру бібліотечних фондів і каталогів, з 1993 до 1997 року працював заступником декана факультету бібліотекознавства та інформатики ХДАК, був заступником голови профкому факультету та ін. Де б Віктор Васильович не працював, які б посадові й громадські обов'язки не виконував, завдяки своєму високому професіоналізму, відповідальності, людяності, інтелігентності він завжди користувався цілком заслуженою повагою як студентів, так і колеґ-викладачів.

Творчий дух кафедри, прагнення професійного та наукового зростання спонукало викладачів до своєрідного прориву в науковий простір. За відсутності на той час у ХДІК аспірантури кращі представники молодого покоління педагоґів кафедри з середини 1970-х років вперше починають успішно

складати кандидатські іспити й вступати до аспірантур Московського або Ленінградського інститутів культури. Серед них: М. П. Васильченко, В. К. Удалова, В. А. Мільман, Н. М. Кушнаренко, Г. П. Терентьєва, В. О. Погорєлова, В. В. Сєдих, Л. І. Федічкіна, А. А. Соляник.

«Московський період» посідає особливе місце в житті Віктора Васильовича. Тут він знайомиться з відомими радянськими бібліотекознавцями і бібліографознавцями, імена яких були йому добре відомі з підручників та наукових статей: К. І. Абрамовим, Ю. М. Столяровим, О. П. Коршуновим, Д. Я. Коготковим, С. І. Зубовим, Л. І. Сазоною та ін., підтримує дружні й творчі стосунки з багатьма аспірантами. Однак доленосну роль у його науковому злеті відіграє Галина Ісидорівна Чижкова, яка в цей період очолювала кафедру бібліотечних фондів і каталогів МГІК. Саме вона розгледіла в аспіранті з Харкова творче обдарування – глибоко й всебічно досліджувати проблеми каталогознавства, осмислювати й розвивати принципи аналітико-синтетичної обробки документів – найінтелектуальнішої і від того найскладнішої ланки бібліотечної діяльності, для здійснення якої потрібні не лише ґрунтовні знання, але й особливий талант. Під науковим керівництвом Г. І. Чижкової В. В. Сєдих із захопленням занурився в дослідження системи каталогів і картотек бібліотек різних типів і видів. Слід зазначити, що в 1970–80-х роках евристичні можливості системного підходу лише набирали своїх обертів у вітчизняній науці. У цьому сенсі тему кандидатської дисертації В. В. Сєдих «Каталоги і картотеки централізованої бібліотечної системи: властивості, структура та

шляхи вдосконалення», захищеної ним у 1987 році, можна вважати інноваційною. У ній вперше було розкрито сутність сукупності каталогів і картотек окремої бібліотеки і ЦБС як системного об'єкта; виявлено взаємозв'язки цих складних утворень; визначено чинники, що забезпечують ефективну реалізацію загальних і специфічних властивостей системи каталогів; встановлено роль центральних каталогів і бібліографічних картотек, каталогів і картотек філіалів у формуванні цілісних властивостей системи; теоретично обґрунтовано необхідність книжкових форм центральних і зведених каталогів ЦБС. В історії вітчизняного каталогознавства В. В. Сєдих першим вдало використав пізнавальні можливості системного підходу для визначення перспектив розвитку каталогів і картотек як цілісності, передбачив трансформаційні зміни системи за умов впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотечну галузь.

Приїхавши з Москви, набувши наукового досвіду та знань, В. В. Сєдих самовіддано занурився в педагогічну діяльність. Окрім особистісних якостей, таких як інтелігентність, сумлінність, творче мислення, суттєву роль у його становленні як провідного викладача дисциплін каталогознавчого циклу відіграли дві об'єктивні обставини: по-перше, стратегічне кредо кафедри: висока якість викладання професійно-орієнтованих та спеціальних дисциплін, а по-друге, велика внутрішньокафедральна конкуренція викладачів-каталогізаторів, наявність когорти авторитетних професіоналів, визнаних на всьому радянському бібліотекознавчому освітянському та науковому просторі. Це Л. І. Котенко, Д. А. Кумок,

Т. Ф. Марченко, Е. Т. Карачинська, В. К. Удалова. Ці об'єктивні обставини стимулювали Віктора Васильовича до науково-педагогічних звершень. З часом він посів гідне місце провідного й найавторитетнішого викладача кафедри з каталогознавства та наукової обробки документів.

В. В. Сєдих – талановитий, самобутній викладач-дослідник, палко відданий улюбленій справі. У різні роки він читав різноманітні фундаментальні та спеціальні навчальні дисципліни: «Бібліотечні каталоги», «Бібліотечні інформаційно-пошукові системи», «Аналітико-синтетична обробка документів», «Каталогізація технічної літератури», «Індексування документів», «Документні класифікаційні системи», «Документаційне забезпечення управління» та ін., розробив більше 20 ґрунтовних програм, конспектів лекцій та науково-методичних матеріалів, долучаючи власне авторське бачення їх змісту та структури. Високопрофесійний педагог, він завжди ретельно відбирає і систематизує навчальний матеріал для лекцій, семінарських і практичних занять. Його лекції завжди інформаційно ємні, оригінальні й самобутні за змістом і манерою викладання, студенти відвідують їх з великою зацікавленістю. Ерудований фахівець, Віктор Васильович органічно вводить до лекційного матеріалу нові відомості, які суттєво збагачують слухачів не лише як майбутніх професіоналів, але й як особистостей, патріотів своєї країни.

В. В. Сєдих – непересічна особистість, палкий прихильник і знавець історії України і рідного міста. Велике задоволення мандрувати з ним старими вуличками історичного центра Харкова, де він знає історію

«кожного будинку й кожного каменя». Мріючи з дитинства стати істориком, він блискуче реалізував своє прагнення, останні двадцять років ретельно досліджуючи історію вітчизняної бібліотекознавчої думки та світової бібліотечної справи. З великим ентузіазмом збираючи «по крихтах» нові історичні факти про край, історію бібліотек у персоналіях, він щедро ділиться своїми відкриттями з бібліотечною та науковою громадськістю. Це незвичайне хобі дозволило йому відкрити для історії бібліотекознавства таких видатних постатей, як Б. О. Борович та В. Я. Джуньковський, науково обґрунтувати доленосну роль Д. І. Багалія та Л. Б. Хавкіної у зародженні й становленні харківської школи бібліотекознавства; увести до наукового обігу невідомі раритети з книжкової колекції Леся Курбаса, відтворити історію українознавчих фондів вітчизняних бібліотек, виявити особливості розвитку українських книгосховищ у період Козаччини (XVI–XVIII ст.), визначити особливості складу приватних бібліотек золотого віку української культури (друга половина XVII – остання чверть XVIII ст.) та ін. Не випадково найулюбленішим курсом, який нині з особливим натхненням читає Віктор Васильович, є «Історія бібліотечної справи». У

процесі розроблення науково-методичного забезпечення цієї навчальної дисципліни В. В. Сєдих вперше в країні підготував до друку фундаментальний авторський навчальний посібник «Історія бібліотечної справи в Україні», який висвітлює еволюцію вітчизняних бібліотек із давніх часів до сьогодення.

В. В. Сєдих – автор близько 100 публікацій наукового і науково-методичного характеру, особливе місце серед яких посідає оригінальний навчальний посібник «Бібліотечні каталоги як інформаційно-пошукові системи», написаний у співавторстві з В. К. Удаловою та Г. П. Терентьевою. Однією з найцінніших змістових складових цього посібника є написаний Віктором Васильовичем розділ, що висвітлює еволюцію бібліотечних каталогів від часів Київської Русі до нашого часу. У контексті своїх історичних розвідок дослідник багато років підтримує тісні зв'язки з бібліотечною громадськістю України та Харкова, є постійним учасником «Короленківських читань» Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, інших науково-практичних конференцій міжнародного, всеукраїнського та регіонального рівнів. Багато років він був членом спеціалізованої вченої ради ХДАК із захисту кандидатських дисертацій зі спеці-

альності «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство». До його слухних аргументів прислухаються не лише студенти та аспіранти, але й авторитетні вчені. Дипломні роботи, які щороку готуються під його науковим керівництвом майбутніми бакалаврами, спеціалістами та магістрами, завжди високого рівня, ґрунтовні й оригінальні. Працюючи зі студентами як куратор, провідний педагог, науковий керівник, Віктор Васильович намагається завжди бути демократичним у стосунках, прищепити їм повагу та любов до обраної професії, сприяти формуванню системи найважливіших особистісних цінностей, шанобливого ставлення до історичних надбань та традицій. По відношенню до колег і ветеранів ХДАК Віктор Васильович є зразком чемності, високої порядності, чуйності й людяності, у скрутний час завжди готовий прийти на допомогу. Колектив кафедри пишається тим, що в його складі працює така чудова, обдарована, шляхетна людина.

Нині ювіляр у розквіті своїх творчих сил і можливостей. Щиро бажаємо йому міцного здоров'я, особистого щастя, життєвих гараздів, примноження наукових і педагогічних здобутків, успішного здійснення найсміливіших задумів і мрій!

Список основних праць В. В. Сєдих

1. Е. И. Шамурин / В. В. Сєдих // Сов. библиотековедение. – 1980. – № 6. – С. 89–91.
2. До питання оптимізації системи каталогів ЦБС / В. В. Сєдих // Бібліотекознавство і бібліогр. : респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. – Х., 1981. – Вип. 21. – С. 53–60.
3. Основні загальносистемні властивості системи каталогів бібліотек / В. В. Сєдих // Бібліотекознавство і бібліогр. : респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. – Х., 1983. – Вип. 23. – С. 101–106.
4. Історичні етапи розвитку системи каталогів ЦБС / В. В. Сєдих // Бібліотекознавство і бібліогр. : респ. міжвід. наук.-метод. зб. / Харк. держ. ін-т культури. – Х., 1984. – Вип. 24. – С. 63–67.
5. Об универсальном звене системы рекомендательно-библиографических пособий / Чижкова Г. И., Сєдых В. В. // Сов. библиотековедение. – 1986. – № 4. – С. 84–91.
6. Роль центрального каталога в обеспечении свойства целостности системы каталогов ЦБС / В.

В. Седых // Формирование библиотечных фондов и организация каталогов на современном этапе : межвуз. сб. науч. тр. / Моск. гос. ин-т культуры. — М., 1986. — Вып. 81. — С. 76–83.

7. Каталоги и картотеки централизованной библиотечной системы : свойства, структура и пути совершенствования: автореф. дис.... канд. пед. наук : 05.25.03 — Библиотекосведение и библиографоведение / Моск. гос. ин-т культуры; Седых В. В. — М., 1987. — 16 с.

8. Сводные краеведческие каталоги областных библиотек / Кушнарченко Н. Н., Седых В. В. // Сов. библиотекосведение. — 1991. — № 3. — С. 54–60.

9. Система каталогів : лекції з курсу «Бібліотечні каталоги» / Харк. держ. ін-т культури ; уклад. : В. К. Удалова, В. В. Седих. — Х., 1992. — 29 с.

10. Б. О. Борович — «невідомий» український бібліотекознавець / В. В. Седих // Історія бібліотечної справи в Україні : матеріали регіонал. міжвід. наук. конф., Харків, листоп. 1993 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 1994. — С. 44–54.

11. Становлення та розвиток українознавчих фондів у бібліотеках України / Н. М. Кушнарченко, В. В. Седих // Культура України : зб. ст. / Харк. держ. ін-т культури. — Х., 1996. — Вип. 3. — С. 167–176.

12. Бібліотечний фонд «Україніка» : погляд каталогізатора / Н. М. Кушнарченко, В. В. Седих // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. — Х., 1999. — Вип. 1 : Бібліотекознавство. Документознавство. Інформатика. С. 38–43.

13. Д. І. Багалій та Харківська громадська бібліотека: каталогознавчий аспект / О. П. Щербініна, В. В. Седих // Короленківські читання: матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ, 8 жовт. 2000 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2000. — С. 113–124.

14. Любов Борисівна Хавкіна як каталогознавець / В. В. Седих // Бібліотекознавець Любов Борисівна Хавкіна: творча спадщина і сучасність : матеріали наук. конф., присвяч. 130-річчю з дня народж. Л. Б. Хавкіної (Харків, 30 жовт. 2001 р.). — Х., 2001. — С. 17–26.

15. Бібліотечні каталоги як інформаційно-пошукові системи : навч. посіб. / В. В. Седих, Г. П. Терентьєва, В. К. Удалова; наук. ред. Кушнарченко Н. М. ; Харк. держ. акад. культури. — Х. : ХДАК, 2003. — 192 с.

16. До питання про організацію єдиного українсько-російського алфавітного каталогу (за матеріалами Інструкції ХДНБ ім. В. Г. Короленка) / Віктор Седих, Тамара Грищук // Бібл. вісн. — 2003. — № 1. — С. 8–12.

17. Приватні бібліотеки «золотого віку» української культури (друга половина XVII — остання чверть XVIII ст.) / В. В. Седих, М. Г. Войнова // Регіональні проблеми розвитку українознавства Східної України : матеріали наук.-практ. конф., 10 верес. 2003 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка, Харк. центр українознав. — Х., 2003. — С. 67–78.

18. Народні бібліотеки України на зламі XIX–XX ст. / В. В. Седих // Короленківські читання — 2004 : матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ, 8 жовт. 2004 р. / М-во культури і мистец. України, Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2004. — С. 24–42.

19. Документні класифікаційні системи : конспект лекцій / Седих В. В. ; Харк. держ. акад. культури, Каф. книгозн. та фондознавства. — Х. : ХДАК, 2005. — 64 с.

20. Історія бібліотечної справи : прогр. курсу / Харк. держ. акад. культури, Каф. книгозн. та фондознавства; уклад. В. В. Седих. — Х. : ХДАК, 2006. — 17 с.

21. З книжкової колекції Леся Курбаса : каталог / Харк. держ. акад. культури; уклад.: С. І. Гордєєв, В. В. Седих, І. М. Фоменко. — 2-ге вид., виправл. і доповн. — Х. : ХДАК, 2007. — 123 с.

22. Д. І. Багалій та Харківська громадська бібліотека : каталогознавчий аспект / В. В. Седих // Багаліївський збірник. Академік Д. І. Багалій та бібліотечна справа України : наук. ст. та матеріали / Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка. — Х., 2008. — С. 47–55.

23. Василь Якович Джульковський — перший каталогознавець в Україні / Ніна Березюк, Віктор Седих // Вісн. Кн. палати. — 2009. — № 3. — С. 49–51.

24. К истории книжных печатных каталогов : каталог В. Я. Джульковского / Н. М. Березюк, В. В. Седых // Вестник БАЕ. — 2009. — № 1. — С. 76–81.

